

FRANSIZ DİLİNİN TİPİK ÖZELLİKLERİ

Yrd. Doç. Dr. Serkan DEMİRAL

*Batman Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, 72100, Batman,
TÜRKİYE*

demiralsirkan@hotmail.com

Okt. Dr. Muzaffer KAYA

*Kırıkkale Üniversitesi, Yabancı Diller Bölümü, 71100, Kırıkkale, TÜRKİYE
muzafferkaya23@hotmail.com*

ÖZET

Dünyanın en önemli dillerinden biri olan Fransız dilinin en temel özelliklerini incelemeyi amaçladığımız bu çalışmada, öncelikle Fransızcanın tarihsel ve sosyal yönüne değindik. Ardından, Fransızcaya özgü yapıları, verdiğimiz örnek tümceler aracılığıyla açıkladık. Fransız dilinin nasıl bir dil olduğunu merak edenlerin sorularına yanıt vermeyi amaçlayarak; bu dilin nasıl bir sesletim sistemine sahip olduğuna, sözdizimsel oluşumuna, sayıların nasıl söylendiğine, eylem ve ad yapısına, Fransızcada çok merak edilen adların/nesnelerin nasıl eril, dişil ve çoğul olduğuna, sıfatların, zarfların, adılların ve parçasal tanımlıkların tümcede kullanım kurallarına ve Fransızcanın bu dili öğrenenler açısından en zor yapılarından birine istek/dilek kipine değindik.

Anahtar Kelimeler: *Fransızca, Dilsel Oluşum, Yapısal İşlev, Tanımlama*

TYPICAL FEATURES OF THE FRENCH LANGUAGE

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the French language which is one of the most important languages of the World. In this study, we firstly touched on the historical and social aspects of French. Then, we clarified specific structures of French through the sample phrases. We aimed also to respond to the questions of those who wonder how the French language is : its phonetic and syntactic systeme, how it is said numbers, how masculine and feminine are composed, and rules of composition of sentences with plural, adjectives, adverbs , and pronouns structures and lastly subjunctive which is one the most difficult structure.

Keywords: *French, Linguistic Formation, Structural Function, Definition*

1. Giriş

Hint-Avrupa Dilleri Ailesinin Avrupa kolundan olan Fransızca, Latince 'den doğan Roman dilleri grubuna ait bir dildir. Bu dil, Uluslararası Frankofoni Örgütünün (L'organisation Internationale de la Francophonie) 2014 yılında yaptığı araştırma sonuçlarına göre dünyada 274 milyon kişiyle en çok konuşulan beşinci, İngilizceden sonra yabancı dil olarak öğrenilen ikinci, ticari anlaşmalarda kullanılan üçüncü, bilişim alanında ise dördüncü dildir. Ayrıca 125 milyon kişi Fransızca'yı yabancı dil olarak öğrenmektedir. Örgütün her dört yılda bir yaptığı bu araştırmaya göre 2010 verileriyle 2014 verileri karşılaştırıldığında oranın % 30 arttığı gözlemlenmiştir. Fransızca, çoğunluğu Afrika ülkeleri olmak üzere yaklaşık 30 ülkede okullarda öğretim dili hatta ülkenin resmi dili olarak kabul edilmiştir (Larousse, 2002, s.211). Ülkemizde Osmanlı

döneminde ilk kez 1773'te Mühendishane-i Bahri-i Hümayun ve 1796'da Mühendishane-i Berri-i Hümayun okullarında Fransızca yabancı dil olarak okutulmuştur. Hatta 1827 yılında İstanbul'da açılan Tıphane-i Amire'de öğretim dili Fransızcadı (Soner, 2007,s.399).

2. Sözdizimi

Fransız dilinde söz dizimi Türk dilinden oldukça farklı bir sisteme sahiptir. Öyle ki Fransızcada bir tümcede yer alan öğelerin diziliş sırası Türkçedekinin neredeyse tam tersidir:

“Paul et moi, nous sommes allés à la piscine la semaine dernière.”

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

“Paul ve ben (biz) geçen hafta havuza gittik.”

1 2 3 4 10 9 8 7 6 5

Yukarıdaki kodlamalı karşılaştırmadan da anlaşıldığı gibi Türkçedeki ve Fransızcadaki öğelerin sırası çok farklıdır. Ayrıca Türkçede “biz” kişi adılı vurgu için kullanılırken Fransızcada bu adıl zorunlu olarak kullanılır.

3. Sesletim ve Alfabe

Fransızcada harfler yazıldığı gibi okunmaz. Sözcüklerin sesletimi belli kurallarla yapılır. Sonu “-tion” ile biten bütün sözcükler “siyon” olarak sesletilir : “prononciation” [prononsiasyon] (sesletim). “A” ve “u” harfleri yanyana kullanıldığında her zaman “o” olarak sesletilir : Paul, [Pol]. “o” ve “i” her zaman “ua” olarak sesletilir : “oiseau” [uazo] (kuş). “O” ve “u” da birleşik kullanıldığında belirli bir sesletim kuralına sahiptir. Bu iki harfin birleşik sesletimi “u” şeklinde oluşur : “Jean ou Maurice” [Jan u Morice] (Jan ya da Moris). Fransızcada genel olarak sözcüğün son harfi sesletilmez : “enfant” [anfan] (çocuk). Son harfin sesletilmemesi kuralı bazen uygulanmaz bunun nedeni anlam karmaşasını önlemektir: “bus” [büs] (otobüs). “Bus” sözcüğündeki son harf “s” sesletilmeseydi sözcük “bü” olarak çıkacaktı. Bu da “but” [bü] (amaç) sözcüğüyle aynı sesi verecek; anlam karmaşasına yol açacaktı. Öte yandan “but” [bü] (amaç) sözcüğündeki son harf olan “t” harfinin sesletildiğini düşünecek olursak bu sözcük de “butte” [büt] (küçük tepe) sözcüğündeki sesle karıştırılmış olacaktı. Fransızcanın diğer özgün ses kurallarından biri olan “h” sesinin sesletilmemesine rağmen sözcük içinde kullanılmasıdır : “hôtel” [otel] (otel). Bu harfe Fransızcada “h muet” (dilsiz h) denir. Sesletim kuralları Fransız dilinde neredeyse tamamen istinasız bir kurala bağlıdır. Fransızca'yı yabancı dil olarak öğrenenlerin Fransızcanın en büyük zorluklardan birinin sesletim özelliği olduğu söylene de bu özelliğin matematiksel bir örgü içinde olduğu bilinmelidir. Bu örgünün bir diğer üyesi “p” ve “h” harfleriyle “c” ve “h” harflerinin sözcük içinde birleşik

kullanıldığında verdiği seslerdir : ‘‘philosophe’’ [filozof] (filozof), ‘‘chaise’’ [şez] (sandalye). Fransızca bir tûmcede sözcüklerin son harfleri ‘‘t’’ ya da ‘‘s’’ ünsüzü ile bitiyorsa sözcükler ulama yapılarak sesletilir : ‘‘mes amis ont des enfants’’ [me zami on de zanfan] (arkadaşlarımın çocukları var), ‘‘ il est strictement interdit de doubler au centre ville’’ [il e striktöman dö duble a santr vil] (şehir merkezinde sollama yapmak kesinlikle yasaktır). Sonu ‘‘d’’ harfiyle biten bir sözcükten sonra ünlü bir harfle başlayan bir sözcük varsa ‘‘d’’ harfi ‘‘t’’ sesine dönüşür : ‘‘quand on part en France’’ [kan ton par an Frans] (Fransa’ya gittiğimizde). ‘‘Et’’ (ve) sözcüğündeki ‘‘t’’ harfi kendisinden sonra gelen bir sözcükle asla ulanmaz : ‘‘Philippe et Alice’’ [Filip e Alis] (Philippe ve Alice). Fransızcada toplam 26 harf vardır. Bu harflerin altısı ünlüdür: a - e - i - o - u - y. Diğer yirmi harf ünsüzdür: b - c - d - f - g - h - j - k - l - m - n - p - q - r - s - t - v - w - x - z. Bu harflerin dışında özgün olarak kullanılan biri ünsüz diğerleri ünlü olan 11 harf daha vardır: à - â - ç - è - ê - î - ï - ô - œ - ù - û. Bu harfler bazı sözcüklerin sesletimi için özel olarak oluşturulmuştur : ‘‘ à’’[Aa] → à la plage, ‘‘ â’’ [aAa] → âge, ‘‘ç’’ [s] → garçon, ‘‘è’’ [Ee] → charnière, ‘‘ê’’ [eEe] → fenêtre, ‘‘î’’ [îî] → connaître, ‘‘ï’’ [ii] → astéroïde, ‘‘ô’’ [oOo] → rôle, ‘‘œ’’ [ö] → œuf, ‘‘ù’’ [Uu] → où, ‘‘û’’ [uUu] → brûlage.

4. Sayma Sayıları

Fransızcada 0 ile 100 arasındaki sayılar aşağıdaki gibi söylenir. Bu sayılar arasında dikkat çeken 70 ve 70’ten sonraki sayıların oluşumudur :

0 = Zéro	60 = Soixante
1 = Un	61 = Soixante et un
2 = Deux	62 = Soixante-deux
3 = trois	(...)
4 = Quatre	70 = Soixante-dix (60 + 10 = 70)
5 = Cinq	71 = Soixante et onze (60 + 11 = 71)
6 = Six	72 = Soixante-douze (60 + 12 = 72)
7 = Sept	(...)
8 = Huit	80 = Quatre-vingts (4 x 20 = 80)
9 = Neuf	81 = Quatre-vingt-un (4 x 20 + 1 = 81)
10 = Dix	82 = Quatre-vingt-deux (4 x 20 + 2 = 82)
11 = Onze	(...)
12 = Douze	90 = Quatre-vingt-dix (4 x 20 + 10 = 90)
13 = Treize	91 = Quatre-vingt-onze (4 x 20 + 11 = 91)

14 = Quatorze	92 = Quatre-vingt-douze (4 x 20 + 12 = 92)
15 = Quinze	(...)
16 = Seize	100 = Cent
17 = Dix-sept	101 = Cent un
18 = Dix-huit	102 = Cent deux
19 = Dix-neuf	(...)
20 = Vingt	
21 = Vingt et un	
22 = Vingt-deux	
(...)	
30 = Trente	
31 = Trente et un	
32 = Trente deux	
(...)	
40 = Quarante	
41 = Quarante et un	
42 = Quarante-deux	
(...)	
50 = Cinquante	
51 = Cinquante et un	
52 = Cinquante-deux	
(...)	

(Grégoire & Merlo, 2004,s.72)

5. Sıra Sayıları

Sıra sayıları sayma sayısına eklenen ‘-ième’ ekiyle oluşur :

0. zéroième (sıfırıncı), 1. Unième/premier (...) (birinci [...]), 17. Dix-septième (...) (on yedinci [...]), Vingt et unième (...) (yirmi birinci [...]).

6. Eylemler ve Adlar

Eylemler bir dilin oluşumunu sağlayan en önemli etkidir. Bütün dillerin doğuşu eylemlerle gerçekleşmiştir. Doğaldır ki günümüzde yaşayan ve kullanılan dillerin eylemleri ne kadar fazla ise o dillerin adları ve diğer öğeleri de bir o kadar fazla olur. Fransız dilinin zenginliği içinde bulunan ve kullanılan eylemlerin zenginliğiyle ölçülebilir. İşte bu zenginliğin Fransızcada fazlasıyla olduğunu gösteren üç grup eylemden bahsedebiliriz. Birinci grupta mastar eki “-er” olan eylemler; ikinci grupta ise mastar eki “-ir” olan eylemler vardır : “aimer” (sevmek), “finir” (bitirmek). Bu tip mastar eki alan eylemler genelde düzenli bir çekime sahipken üçüncü grupta bulunan ve mastar ekleri “-oir” “recevoir” (almak) ve “-re” “plaire” (beğenilmek), olan eylemler genelde düzensiz bir çekime sahiptir. Bu tip düzensiz eylemler Fransızcada “ölü çekimli” olarak ifade edilir (Bescherelle, 2005,s.4). Eylem bir dilde o dilin en önemli unsurudur. Eylemsiz tümleş hiçbir anlam ifade etmez. Ayrıca, eylem de tek başına kullanıldığında anlamsız olacaktır. Saussure’un de dediği gibi bir dilde eylemi anlamlı kılan eylemin ait olduğu bütündür (contexte). Buradan hareketle bütün dünya dillerinde eylemin bütünlükle anlamlı kılınacağını söylemek mümkündür. Örneğin, Alman dilinde tümleş yerine “akuzatif” ve “datif” (Balcı, 2013,s.872) kavramlarının kullanılması, bu dilin her ne kadar Fransızca ile aynı dil ailesine mensup olmasına rağmen kendine özgü bir dil bilgisel yapı kullanarak tümleşleri bu şekilde açıkladığı anlıyoruz. Hangi dilde olursa olsun sonuç olarak eylemin anlamını tümleyen tümce öğelerine ihtiyaç vardır. Tümleşsiz yani eylemin amacına ulaşmasını sağlayan ad/nesne vb. öğeler olmadan Fransız dilindeki eylemlerin de inceliklerini anlatamayız. Öğleki, bir adın, sıfatın, kökenini incelediğimizde yine başlangıç noktasına yani eylemlere rastlarız. Aynı şekilde Fransızcada da adlar genel olarak eylemlerin ya da sıfatların köklerine eklenen eklerle yapılır. Bu ekleri “-age, ment,- sion,-tion, -ure, - eur,-té, -ance,- ence, - isme” olarak sıralayabiliriz. Bu tip eklerle Fransızcada “nominalisateur” (adlaştırma) denir (Larousse, 2002,s.327). Adlaştırma ekleri bir eylemi, sıfatı ya da bir adı yeniden bir ad yapar: “laver” (yıkamak) → “lavage” (yıkama); “abonner” (üye yapmak) → “abonnement” (üyelik); “construire” (inşa etmek) → “construction” (inşa etme); “ouvrir” (açmak) → “ouverture” (açılış); “dicter”(söyleyip yazdırmak) → “dictée” (söyleyip yazdırma); “travailler” (çalışmak) → “travailleur” (işçi); “médire” (arkasından konuşmak/çekiştirmek) → “médisance” (arkasından konuşma/çekiştirme); “apparaitre” (görünmek) → “apparence” (görünüş); “social” (toplumsal) → “socialisme” (sosyalizm).

7. Erillik, Dişillik ve Çoğul Durum

Latince kökenli Roman dillerinin en önemli özelliği adların/nesnelerin eril (masculin) ve dişil (féminin) olarak kullanılmasıdır : “le”, “la”. Öyle ki, bir adın/nesnenin eril mi yoksa dişil mi olduğunu anlamak için o adın/nesnenin kendisiyle kullanılan belirtecin hangisi olduğunu bilmek gerekir. Bir ad/nesne erile “le”; dişilse “la” belirtecinin

kullanılması gerekir : “le crayon” (kalem), “la table” (masa). Bazen aynı ad/nesne için farklı belirteç kullanmak gerekebilir : “le mémoire de fin d’études” (bitirme tezi), “la mémoire de l’ordinateur” (bilgisayarın hafızası). “Le” ve “la” belirteçleri belirli bir addan/nesneden bahsetmek için kullanılırken herhangi bir addan/nesneden bahsedilirken “le” belirteci yerine “un”, “la” belirteci yerine ise “une” kullanılır : “un crayon” (bir kalem), “une table” (bir masa). Fransızcada kişi adları bu duruma dahil değildir : “Michelin”, “Béatrice”... Diğer adlar/nesneler her zaman bir belirteçle kullanılır. Doğal olarak nötr durum Fransız dilinde yoktur (Baylon, 2000,s.28 vd). Bir adı/nesneyi çoğul duruma getirirken sözcüğün sonuna bir “s” eklenir (+ S): “Crayons, tables”. Bu durumda adın/nesnenin kendisiyle kullanılacağı belirteçleri de çoğul durumda kullanmak gerekir : “le crayon” → “les crayons”, “la table” → “les tables”, “un crayon” → “des crayons”, → “une table” → “des tables”.

Tablo 1: Eril, Dişil ve Çoğul Oluşumu

Tekil Eril		Tekil Dişil		Çoğul	
Belirli	Belirsiz	Belirli	Belirsiz	Belirli Eril ve Dişil	Belirsiz Eril ve Dişil
Le	Un	La	Une	Les	Des
Le crayon	Un crayon	La table	Une table	Les crayons /Les tables	Des crayons /Des tables

8. Sıfatlar

“Sıfat” sözcüğü etimolojik olarak Fransızcada “ad-jectif” (bir şeye eklenmek) eyleminden türemiştir (Noally, 1999,s.9). Doğal olarak sıfatların genel tanımında da bu ifade yerini bulmaktadır : “ada/nesneye eklenerek adın/nesnenin nitelik ve nicelik kazanmasını sağlayan sözcük” (Robert, 2007,s.33). Sıfatlar Fransızcada, çok farklı bir kullanıma sahiptir. Bu sözcükler, addan/nesneden önce de kullanıldığı gibi genel kurala göre çoğu addan/nesneden sonra kullanılır. Addan/nesneden önce kullanılan sıfatlar çok sık kullanılan ve genelde kısa sesletimli sıfatlardır. Addan/nesneden sonra kullanılanlar ise uzun bir sesletime sahip olanlardır (Grégoire, Thiévenaz ve Franco,2001,s.52) Sıfatların bu kullanımlarının dışında özel kullanımları olan sıfatlar da vardır. Bu tür sıfatlar sözcüğün anlamını kökten değiştirme özelliğine sahiptirler (Grégoire, Thiévenaz ve Franco, 2001,s.54). Ayrıca, geçmiş zaman ortaçları “perdu”, “écrit”, “découvert”, “cassé”, “vécu”, “conclu”, “vendu” vb.” (kaybolmuş, yazılmış, keşfedilmiş, kırılmış, yaşanmış, sonuçlanmış, satılmış vb.), renk, ulus, din, dil ve politik tercih bildiren sıfatlar daima addan/nesneden sonra kullanılır.

Tablo 2: Fransızcada Sıfatların Adla/Nesneye Kullanımı ve Yerinin Karşılaştırılması

Genelde Kısa Sesletimli ve Sık Kullanılan Sıfatlar		Uzun Sesletimli Sıfatlar		Kullanıldığı Yere Göre Adın/Nesnenin Anlamını Değiştiren Sıfatlar	
Sıfat	Ad/Nesne	Ad/Nesne	Sıfat	Ad/Nesne	Sıfat
				Un homme	seul
Un petit	crayon	Un film	intéressant	Sıfat	Ad/Nesne
				Un seul	homme
Renk, Ulus, Din, Dil ve Politik Tercih Bildiren Sıfatlar					
Ad/Nesne			Sıfat		
Une maison			rouge		
Un professeur			turc		
Un étudiant			chrétien		
La langue			anglaise		
Une idée			socialiste		

8.1. Gösterme Sıfatları

Gösterme Sıfatları tekil eril ve tekil dişil olmak üzere ikiye ayrılır. Bu sıfatların çoğul biçimleri aynıdır (Grégoire, Thiévenaz ve Franco,2001,s.38). Ad/nesne tekil ve erilse ayrıca ilk sesi ünsüz bir sesle başlıyorsa ; “ce” (bu), ad/nesne tekil ve erilse ayrıca ilk sesi ünlü bir ses ile başlıyorsa “cet” (bu), ad/nesne tekil ve dişilse “cette” (bu) kullanılır : “ce stylo est bleu” (bu tükenmez kalem mavidir), “cet arbre a 150 ans” (bu ağaç 150 yaşındadır), “cette maison est en bois” (bu ev ahşaptır). Bu üç gösterme sıfatının çoğulu “ces” (bunlar) dir : “ces stylos sont bleus” (bu tükenmez kalemler mavidir), “ces arbres ont 150 ans” (bu ağaçlar 150 yaşındadır), “ces maisons sont en bois” (bu evler ahşaptır).

Tablo 3: Gösterme Sıfatları

Tekil Eril	Tekil Dişil	Çoğul
Ce	Cette	Ces
Cet		

8.2. İyelik Sıfatları

Üç şekilde kullanılan bu sıfatlar kullanan kişiye göre değil, kişinin kullandığı adın/nesnenin eril, dişil, tekil ve çoğul oluşuna göre biçimlenir (Wagner & Pinchon,

1962, s.80). Ad/nesne tekil ve erilse ; “mon” (benim), “ton” (senin), “son” (onun), “notre” (bizim), “votre (sizin), “leur” (onların), tekil ve dişilse ; “ma” (benim), “ta” (senin), “sa” (onun), “notre” (bizim), “votre (sizin), “leur” (onların), çoğulsa ; “mes” (benim), “tes” (senin), “ses” (onun), “nos” (bizim), “vos (sizin), “leurs” (onların) kullanılır : “mon frère” (erkek kardeşim), “ma sœur” (kız kardeşim), “mes frères” (erkek kardeşlerim), “mes sœurs” (kız kardeşlerim).

Tablo 4: İyelik Sıfatları

Tekil Eril	Tekil Dişil	Çoğul
Mon	Ma	Mes
Ton	Ta	Tes
Son	Sa	Ses
Notre	Notre	Nos
Votre	Votre	Vos
Leur	Leur	Leurs

8.3. Soru Sıfatları

Konuşma dilinde aynı sesletime [kel] sahip olan soru sıfatları tekil eril; “quel”, tekil dişil; “quelle”, çoğul eril; “quels” ve çoğul dişil “quelles” olmak üzere dört tanedir : “quel est ton nom?” (senin adın nedir?), “quelle heure est-il?” (saat kaç?), “quels sont vos instruments de musique préférés?” (hangi müzik aletlerini tercih edersiniz?), “quelles sont les causes de l'obésité?” (aşırı kilo almanın nedenleri nelerdir?)

9. Zarflar

Burada diğer zarflara (zaman zarfı, yer yön zarfı) değinmeden, Fransız Dilinin kendine özgü incelikleri arasında en çok öne çıkan özelliklerinden biri olan durum zarflarını ele alacağız. Bu zarflar sığata ya da geçmiş zaman ortacına eklenen bir sonekle oluşan ve eylemden sonra gelerek eylemin nasıl gerçekleştiğini açıklayan sözcüklerdir (Wagner & Pinchon, 1962, s.381). Fransızcada, sıfatlar ya da geçmiş zaman ortaçları dört şekilde durum zarfı haline getirilir : 1. Sonu ünsüz bir sesle biten sıfatlar dişil biçime getirilerek sonuna “-ment” soneki eklenir : “lent” (yavaş) → “lente” + “-ment” = “lentement” (yavaş bir şekilde/yavaşça); 2. Sonu “-e”, “-é”, “-i”, “-u” ile bitenlere doğrudan “-ment” soneki eklenir : “faible” (zayıf) → “faiblement” (zayıf/güçsüz bir şekilde), “effronté” (arsız) → “effrontément” (arsızca/arsız bir şekilde), “poli” (nazik) → “poliment” (nazikçe/nazik bir şekilde), “absolu” (kesin) → “absolument” (kesin olarak) ; 3. Sonu “-ant” ile biten sıfatlarda “-ant” kaldırılarak yerine “amment”; sonu “-ent” ile bitenlere ise “-ent” kaldırılarak yerine “-emment” soneki eklenir : “abondant” (bol/çok) → “-abon” + “-amment” = “abondamment” (bolca), “apparent”

(belli) → “-appar” + “-emment” = “apparement” (belli bir şekilde/görünüşe göre); 4. Sonu “-e” ile biten sıfatlarda “-e” kaldırılarak yerine “-ément” soneki eklenir : “énorme” (aşırı) → “énorm” + “ément” : “énormément” (aşırı bir şekilde).

10. Adıllar

10.1. Kişi Adılları

Fransızca da adıllar ad/nesne ve sıfatla uyum sağlar. Bu adıllar “je” (ben), “tu” (sen), “il” (o: erkeği ifade eder), “elle” (o: kadını ifade eder), “nous” (biz), “vous” (siz), “ils” (onlar : erkekleri ifade eder), “elles” (onlar : kadınları ifade eder). Ayrıca, kişi adılları kendisinden bahseden ya da kendisinden bahsedilen ad/nesne ve sıfatla uyum sağlar : “je suis étudiant / étudiante” (ben üniversite öğrencisiyim) → erkek / kadın, “Tu es irlandais / irlandaise” (sen İrlandalı) → erkek/kadın. “Vous êtes instituteur / institutrice (siz ilköğretim öğretmenisiniz) → erkek / kadın, “nous sommes musiciens/ musiciennes (biz müzisyeniz) → erkekler/kadınlar, “il est beau” (o yakışıklıdır) → erkek, “elle est belle” (o güzeldir) → kadın, “ils sont turcs”(onlar Türktür) → erkekler, “elles sont turques” (onlar Türktür) → kadınlar. Kişi adıllarının ad/nesne ve sıfatla kullanılmasına yönelik başka bir özelliği daha vardır : Birinci çoğul kişi adılı “nous” içinde bulunan iki ya da ikiden fazla kişiden sadece birinin erkek olması bu adılı eril olarak kullanmayı gerektirir : “nous sommes étudiants” (biz üniversite öğrencisiyiz) → Ali + Ayşe, Fatma,..., “vous êtes étudiants” (siz üniversite öğrencisisiniz) → Ali + Ayşe, Fatma,...

10.2. Gösterme Adılları

Adları/nesneleri göstermek için kullanılan bu adıllar Fransızcanın en temel yargısı olan adlardaki/nesnelerdeki erillik ve dişillik durumuna göre şekillenerek kullanılırlar. Tekil eril, tekil dişil, çoğul eril ve çoğul dişil olarak kullanılan bu adıllar aynı zamanda yakını ve uzağı gösterirken de değişime uğrarlar. Gösterme adıllarını kullanabilmek için – gösterme sıfatı gösterme adılının yerine geçtiğinden – gösterme sıfatlarını iyi bilmek gerekir. Önce gösterme sıfatı ardından da gösterme adılı kullanılır : “ce cadeau est pour toi” (bu hediye senin için) → “celui-ci est pour toi” (bu senin için), “regarde cet arbre-là” (şu ağaca bak) → “regarde celui-là” (şuradakine bak), “ces portables sont magnifiques” (bu cep telefonları harika) → “ceux-ci sont magnifiques” (bunlar harika), “cette voiture est trop chère” (bu araba çok pahalı) → “celle-ci est trop chère” (bu çok pahalı), “ces chaises sont cassées” (bu sandalyeler kırılmış) → “celles-ci sont cassées” (bunlar kırılmış). Gösterme adılının bir diğer kullanım biçimi de belirtili nesne yerine geçmesidir : “j’aime les poèmes de Paul Éluard” (Paul Éluard’ın şiirlerini beğenirim) → “j’aime ceux de Paul Éluard ” (Paul Éluard’ın şiirlerini beğeniyorum).

Tablo 5: Gösterme Adılları

Belirtili Nesne Yerine	Tekil		Çoğul	
	Eril	Dişil	Eril	Dişil
	Celui	Celle	Ceux	Celles
Gösterme Sıfatı Yerine Yakını Gösteren Adıllar	Celui-ci	Celle-ci	Ceux-ci	Celles-ci
Gösterme Sıfatı Yerine Uzağı Gösteren Adıllar	Ceux-là	Celle-là	Ceux-là	Celles-là

10.3. İyelik Adılları

Bu tip adıllar iyelik sıfatlarının yerine kullanılır (Grégoire, Thiévenaz ve Franco,2001,s.34). Tekil eril, tekil dişil, çoğul eril, çoğul dişil olarak dört farklı biçimsel işlevi vardır. İyelik adılımı kullanabilmek için adla/nesneyle uyumlu olan iyelik sıfatını ya da adın/nesnenin aldığı belirteci bilmek gerekir : “c’est mon ordinateur” (bu benim bilgisayarımdır) → “c’est le mien” (bu benimkidir), “ton livre est sur la table” (senin kitabın masanın üzerindedir) → “le tien est sur la table” (seninki masanın üzerindedir), “son proje test accepté” (onun projesi kabul edildi) → “le sien est accepté” (onunki kabul edildi), “notre enfant est à l’école” (bizim çocuğumuz okuldadır) → “le nôtre est à l’école” (bizimki okuldadır), “nous connaissons votre professeur” (sizin öğretmeninizi tanıyoruz) → “nous connaissons le vôtre” (sizinkini tanıyoruz), “leur téléphone est en panne” (onların telefonu bozuk) → “le leur est en panne” (onlarınkı bozuk).

Tablo 6: İyelik Adılları

Tekil Eril	Tekil Dişil	Çoğul Eril	Çoğul Dişil
Le mien	La mienne	Les miens	Les miennes
Le tien	La tienne	Les tiens	Les tiennes
Le sien	La sienne	Les siens	Les siennes
Le nôtre	La nôtre	Les nôtres	Les nôtres
Le vôtre	La vôtre	Les vôtres	Les vôtres
Le leur	La leur	Les leurs	Les leurs

11. Parçasal Tanımlık

Fransızcaya özgü bir diğer özellik de “Parçasal Tanımlık” olarak adlandırılan dilsel yapılardır. Bu yapılar bütünün bir parçasını ya da sayılmayan maddelerin genel miktarını ifade etmek için kullanılır (Baylon vd., 2000,s.64). Parçasal tanımlık tekil eril, çoğul eril, tekil dişil, çoğul dişil ad/nesneyle uyum sağlar :” le bébé a bu le lait” (bebek sütü içti) → “le bébé a bu du lait” (bebek süt içti), “Le chat a mangé la viande” (kedi eti yedi) → “le chat a mangé de la viande” (kedi et yedi). Fransızcada et ve süt gibi miktar bildiren maddeler için hem belirli tanımlık “le” ve “la” kullanılırken hem de parçasal tanımlık kullanılır. Bunun nedeni yukarıda belirttiğimiz gibi bahsedilen maddenin bütününün bir kısmının ya da tamamının kastedilmesindedir.“Le bébé a bu le lait” (bebek sütü içti) ve “le chat a mangé la viande” (kedi eti yedi) tümcelerinde “le” ve “la” belirli tanımlıklarının kullanılmasının nedeni, belli/bilinen bir maddenin (sütün ve etin) var olan bütününün tüketilmesi; “Le bébé a bu du lait” (bebek süt içti) ve “le chat a mangé de la viande” (kedi et yedi) tümcelerinde ise “du” ve “de la” parçasal tanımlıkları bütünün bir kısmının tüketilmesidir. Öte yandan, sayılmayan genel miktar bildiren parçasal tanımlıklı ifadeler de vardır : “il y a des gens devant le cinéma” (sinemanın önünde insanlar var), “j’ai de la fièvre” (ateşim var), “il y a du bruit partout” (her yerde gürültü var).

Tablo 7: Parçasal Tanımlıklar

Tekil Eril	Tekil Dişil	Çoğul
Du	De la/de l’ (*)	Des

*: Tekil ve dişil olan aynı zamanda ünlü bir sesle başlayan bir adla/nesneyle kullanılırken “la” tanımlığındaki “a” sesi düşer : “il y a de la eau dans le frigo” (buzdolabında su var) → “il y a de l’eau dans le frigo”.

12. İstek Kipi

Konuşan tarafından kipin kullanıldığı eylemin gerçekleşmesinin istendiğini belirten bu kip, arzu/istek; “je veux qu’il soit là” (orada olmasını istiyorum), beklenti/dilek; “nous souhaitons que tu réussisses” (dileriz başarısın/başarmanı dileriz), duygu; “je suis ravi que ça t’ait plu” (beğendiğine sevindim), zorunluluk; “c’est obligatoire que tu fasses ce travail” (bu işi yapmak zorundasın) gereklilik; “il est nécessaire que tu apprennes une langue étrangère” (yabancı bir dil öğrenmen gerekiyor), kuşku; “Je doute qu’ils aient écrit ces lettres” (bu mektupları onların yazdığından kuşkuluyorum) ve kesin olmayan durumlar; “il est possible qu’il vienne” (belki gelir) için kullanılır.

13. Sonuç

Her dilin kendine özgü bir yapısı vardır. Bu yapıyı bilmek ve anlayabilmek için o dilin en temel özelliklerini incelemek gerekir. Fransız dilinin incelikleri içinde göze çarpan en önemli nokta bu dilin eril, dişil ad/nesne yapısına sahip olmasıdır. Adlar/nesnelere söylenirken Türk dilinde bulunmayan “le”, “la” ve bunların çoğulu “les” belirli tanımlılığının kullanılmasıdır. Fransızca bir ad/nesne bu tanımlılıklar olmadan bir anlam ifade etmez. Kullanılacak sözcük erilese eril bir tanımlılıkla; dişilse dişil bir tanımlılıkla birlikte söylenmelidir :”table” → “la table”, “crayon” → “le crayon”.

Sayılar 70 ve sonrasında toplama işlemi yapılmış gibidir : “soixante-dix” (yetmiş).

Fransızca eylemler üç grup halindedir : sonu “-ir”, “-er” ile bitenler ve sonu “-oir/re” ile bitenler. Bu eylemlerden bir takım eklerle adlar oluşur: “laver” (yıkamak) → “lavage” (yıkama); “ouvrir” (açmak) → “ouverture”, “construire” (inşa etmek) → “construction” (inşa etme).

Sıfatlar kullanılırken sıfatın kullanılacağı adın/nesnenin eril mi yoksa dişil mi olduğu bilinmelidir. Aksi durumda sıfat kullanılamayacaktır : “une table rouge” (kırmızı bir masa). Gösterme, iyelik ve soru sıfatları da aynı şekilde adın/nesnenin eri, dişil ya da çoğul olup olmadığına göre biçimlenir : “cette maison” (bu ev), “ces maisons” (bu evler), “ma maison” (benim evim), “mes maisons” (benim evlerim), “quel projet” (hangi proje?), “quelle maison” (hangi ev), “quels instruments?” (hangi aletler?), “quelles causes” (hangi sebepler?).

Pek belirgin bir kurala sahip olmayan zarflar sıfata ya da geçmiş zaman ortacına eklenen bir sonekle oluşur : “lente” + “-ment” = “lentement” (yavaş bir şekilde/yavaşça); “effronté” (arsız) → “effrontément” (arsızca/arsız bir şekilde).

Kişi adlarında en önemli özellik tekil erkeğin/erilin “il” ile tekil kadının/dişilin “elle” ile, çoğul erkeğin/erilin “ils” ile, çoğul kadının/dişilin ise “elles” adıyla söylenmesidir.

Gösterme sıfatı yerine geçen gösterme adları sıfatın tekil eril, tekil dişil, çoğul eril ve çoğul dişil oluşuna göre kullanılır : “ce cadeau est pour toi” (bu hediye senin için) → “celui-ci est pour toi” (bu senin için), “ces portables sont magnifiques” (bu cep telefonları harika) → “ceux-ci sont magnifiques” (bunlar harika), “cette voiture est trop chère” (bu araba çok pahalı) → “celle-ci est trop chère” (bu çok pahalı). Aynı şekilde adın/nesnenin yerine geçen iyelik adları da adın/nesnenin tekil eril, tekil dişil, çoğul eril ve çoğul dişil oluşuna göre kullanılır : “c’est mon ordinateur” (bu benim bilgisayarım) → “c’est le mien” (bu benimkidir).

Fransızcaya özgü bir başka dilsel yapı da parçasal tanımlılıklardır : “le bébé a bu du lait” (bebek süt içti), “le chat a mangé de la viande” (kedi et yedi), “il y a des gens devant le cinéma” (sinemanın önünde insanlar var).

Son olarak, arzu/istek, beklenti/dilek, duygu, zorunluluk, gereklilik, kuşku, ve kesin olmayan durumlardan bahsederken kullanılan istek kipi Fransızcanın incelikleri içinde incelenmiş örneklerle açıklanmıştır : “je veux qu’il soit là” (orada olmasını istiyorum),

“nous souhaitons que tu réussisses” (dileriz başarısın/başarmamı dileriz), “je suis ravi que ça t’ait plu” (beğendiğine sevindim), “c’est obligatoire que tu fasses ce travail” (bu işi yapmak zorundasın), “il est nécessaire que tu apprennes une langue étrangère” (yabancı bir dil öğrenmen gerekiyor), “Je doute qu’ils aient écrit ces lettres” (bu mektupları onların yazdığından kuşkulaniyorum), “il est possible qu’il vienne” (belki gelir).

KAYNAKÇA

- Balcı, U. (2013). Almanca Ve Türkçede Düz Ve Dolaylı Tümleçler. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume p.871-879, ANKARA-TURKEY
- Baylon, C., (2000). *Forum. Méthode De Français*. Paris : Hacette.
- Bescherelle (2005). *La Conjugaison Des Verbes Irréguliers*. Paris : Hatier.
- Dubois, J., vd. (2002). *Dictionnaire de linguistique et des sciences du langage*, Paris. (Larousse)
- Grégoire, M., Thievenaz, O. (2001). *Grammaire Progressive du français*. Niveau Intermédiaire. CLE international, Paris collection.
- Grégoire, M., Merlo., G. (2004). *Grammaire Progressive du français*. Niveau débutant. CLE international, Paris collection.
- Le Grand Robert (2007). *Dictionnaire De La Langue Française*. Paris : Editions Gallimard.
- Noally, M. (1999). *L’adjectif En Français*. Paris: Ophrys.
- Soner, O. (2007). Türkiye’de Yabancı Dil Eğitiminin Dünü Bugünü. *Öneri*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. C.7.S.28.
- Wagner, R.L., Pinchon, J. (1962). *Grammaire du français classique et moderne*. Collection.10 – Edition. 11. Ligugé. Paris : Librairie Hachette.
- http://www.ccdmd.qc.ca/media/graph_int_09_Orthographe.pdf (Erişim Tarihi: 23.06.2016).
- <http://www.francophonie.org/Rapport-2012-2014.html> (Erişim Tarihi: 02.06.2016).